

Vergaderjaar 2018–2019

35 095 VIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2018 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikel 1 en 2

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2018 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
2. de begrotingsstaat inzake het agentschap DUO van dit ministerie.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
I.K. van Engelshoven

De Minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,
A. Slob

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1.	Leeswijzer	2
2.	Het beleid	3
	2.1 Overboekingen	3
	2.2 Overzicht belangrijkste mutaties	3
	2.3 Beleidsartikelen	6
	2.4 Niet-beleidsartikelen	29
	2.5 Agentschap	31

1. Leeswijzer

Allereerst is de begrotingsstaat voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten voor de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap opgenomen. Hierin wordt inzicht gegeven in de financiële wijzigingen die op (beleids)artikelniveau worden voorgesteld in de begroting voor het jaar 2018. De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media is verantwoordelijk voor artikel 1 Primair onderwijs, Artikel 3 Voortgezet onderwijs, Artikel 9 Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid en Artikel 15 Media. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is verantwoordelijk voor de overige artikelen. De verdeling van de beleidsterreinen is vastgelegd in de portefeuilleverdeling van Kabinet Rutte III.

In paragraaf 2 «Het beleid» wordt een toelichting gegeven op overboekingen als gevolg van een nieuwe verdeelsleutel voor de kosten van DUO (paragraaf 2.1) en de belangrijkste begrotingsmutaties uit dit wetsvoorstel (paragraaf 2.2). Vervolgens wordt inzicht gegeven in de begrotingsmutaties op artikelniveau voor de beleidsartikelen en de niet-beleidsartikelen (respectievelijk paragraaf 2.3 en 2.4). Daarbij worden mutaties groter of gelijk aan onderstaande staffel toegelicht:

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1.000	5	10
=> 1.000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien er sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties, wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat er verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden (zoals het aangaan van garantieverplichtingen in het kader van schatkistbankieren) of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

Met het oog op het budgetrecht worden uitvoeringsmutaties zoveel mogelijk in de tweede suppletoire begroting verwerkt. Er doen zich in de laatste maanden van het jaar echter ook nog mutaties voor, met name in de (garantie)verplichtingen. De Tweede Kamer wordt hierover in een aparte brief geïnformeerd en mutaties worden bij Slotwet verwerkt.

2. Beleid

2.1 Overboekingen

Het onderzoeksbureau Panteia heeft een beleidsdoorlichting van de WTOS uitgevoerd. Uit dit onderzoek bleek dat de uitvoeringskosten bij DUO niet juist gealloceerd waren op de begroting van de betrokken beleidsartikelen. Naar aanleiding van het Panteia onderzoek heeft vervolgens een analyse plaatsgevonden op de allocatie van de budgetten voor het prestatiecontract van DUO. Dit heeft geleid tot een herverdeling van de kosten, die een realistische weergave biedt van de kosten per beleidsartikel voor de uitvoering van het prestatiecontract DUO. Deze herverdeling zorgt in deze suppletore begrotingswet voor budget-neutrale herverdeling tussen de verschillende artikelen.

2.2 Overzicht belangrijkste mutaties

Tabel 1. Belangrijkste suppletore uitgavenmutaties 2018 (Tweede suppletore begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Uitgaven
Stand oorspronkelijk vastgesteld begroting 2018		40.383.779
Stand 1^e suppletore begroting 2018		41.746.099
Belangrijkste suppletore mutaties:		
1) Amendement	11	19.500
2) Mee- en tegenvallers	diverse	36.464
3) Kasschuiven	diverse	823.906
5) Overlopende verplichtingen	diverse	- 7.399
6) Niet kaderrelevante mutaties	11,12	- 148.000
7) Desalderingen	diverse	11.215
8) Overige mutaties	diverse	- 703
Stand 2^e suppletore begroting 2018		42.481.082

Toelichting op de belangrijkste uitgavenmutaties

1) Amendement Van den Hul

Het amendement Van den Hul op de begroting 2019 draait de korting op de subsidieregeling praktijkleren in 2019 terug. Ter dekking wordt het budget voor OV-bedrijven in 2019 met € 19,5 miljoen verlaagd. Om te voorkomen dat dit ertoe leidt dat OV-bedrijven worden gekort, wordt de OCW-begroting in 2018 met € 19,5 miljoen verhoogd op artikel 11 (Studiefinanciering) zodat er een vooruitbetaling kan worden gedaan aan de OV-bedrijven. De vooruitbetaling van € 19,5 miljoen aan de OV-bedrijven komt bovenop de vooruitbetaling van € 850 miljoen die in de begroting 2019 reeds is geboekt.

2) Mee- en tegenvallers

Dit betreft het saldo van diverse mee- en tegenvallers van € 36,4 miljoen. De belangrijkste worden hier toegelicht.

- De grootste meevaller komt van de gewichtenregeling bij artikel 1 (Primair onderwijs). Scholen ontvangen door deze regeling een hogere bekostiging als zij meer leerlingen hebben met laagopgeleide ouders. Dit jaar vielen de uitgaven aan deze regeling € 18,5 miljoen lager uit dan verwacht doordat er minder kinderen waren met laagopgeleide ouders dan geraamd.
- Bij de regeling team- en schoolleidersbeurs is er een meevaller van € 5 miljoen door minder aanvragen.

- Er is een meevaller van € 27 miljoen op de studiefinanciering (artikel 11,12 en 13). Dit betreft de optelsom van hogere lesgeldontvangsten, lagere uitgaven aan SF voor de BES-eilanden en lagere uitgaven op de post overige relevante uitgaven vanwege een daling in de kortlopende vorderingen.
- Door onderuitputting op de middelen ter bevordering van doorstroom mbo-hbo, is er een meevaller van € 3,4 miljoen.
- Daarnaast is er € 96 miljoen aan tegenvallers. De grootste tegenvallers doen zich voor bij artikel 11 (Studiefinanciering). Op een aantal posten binnen dit artikel is een wijziging van de boekingsgang van de diploma-omzetting verwerkt. Dit werd bijna altijd per 1 januari gedaan volgend op het afstuderen, maar is in het nieuwe studiefinancieringssysteem voor een aantal groepen studenten aangepast zodat dit meteen na afstuderen gebeurt en de student weet welk deel van de studiefinanciering in gift wordt omgezet. Dit vergroot de begrijpelijkheid van het stelsel en voorkomt mogelijk vragen. Het betreft hier studenten die al aan het terugbetalen zijn, studenten die bijna moeten beginnen met terugbetalen en studenten waarvan de diplomatermijn binnen een jaar verstrijkt of al verstreken is. Deze wijziging resulteert in een verschuiving van niet-relevante uitgaven naar relevante uitgaven in 2018 die € 66,0 miljoen hoger is dan geraamd. Van te voren was lastig in te schatten om hoeveel studenten het precies ging en welke bedragen daarbij hoorden. Daarnaast is er bij artikel 11 (Studiefinanciering) sprake van een hoger bedrag aan toekenningen van de basisbeurs (€ 5 miljoen), meer OV-abonnementen aan mbo bol-studenten (€ 5 miljoen), en een tegenvaller op kortlopende vorderingen (€ 20 miljoen).
- DUO heeft een tegenvaller op zijn begroting. Deze tegenvaller is het gevolg van extra beheer en onderhoud aan ICT-systemen (onder andere door de overstap naar het nieuwe ICT-systeem PVS) en tegenvallers in de personele uitgaven (bijvoorbeeld om de dienstverlening aan studenten op peil te houden). Om te voorkomen dat DUO een negatief eigen vermogen ontwikkelt, wordt voor 2018 de bijdrage aan het agentschap DUO vanuit OCW met € 12,8 miljoen verhoogd. De genoemde problematiek is deels structureel van aard, zoals extra kosten voor noodzakelijk onderhoud en vervanging van verouderde ICT-systemen en voor compliance. De problematiek wordt nader in beeld gebracht en bij Voorjaarsnota 2019 wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de omvang en dekking van de structurele problematiek.

3) Kasschuiven

De belangrijkste kasschuif betreft een vooruitbetaling van € 850 miljoen aan OV-bedrijven voor het studentenreisproduct. Dit betreft een bevoorschotting van betalingen uit latere jaren. Contractueel is vastgelegd dat OCW de vergoeding voor de OV-studentenkaart uiterlijk medio januari van het betreffende jaar aan de vervoerbedrijven betaalt. Door de betaling aan de vervoerbedrijven (gedeeltelijk) al aan het eind van het voorafgaande jaar in plaats van aan het begin van het betreffende jaar te doen, kan zonder af te wijken van de afspraken met de vervoerbedrijven een bijdrage worden geleverd aan de optimalisering van de kasrhythmes van de staat over de jaren heen.

Artikel 15 (Media) heeft door tegenvallende STER-inkomsten te maken met een tegenvaller van € 16,6 miljoen. Deze tegenvaller wordt gecompenseerd uit de Algemene Mediareserve (AMR). Aangezien de AMR hiervoor niet toereikend is, wordt deze aangevuld door een kasschuif uit te voeren waardoor € 15 miljoen aan de AMR wordt toegevoegd in 2018.

Bij komende voorjaarsnota wordt een even groot bedrag weer in mindering gebracht op de uitgaven van artikel 15.

4) Overlopende verplichtingen

Er staan voor € 7,4 miljoen aan verplichtingen die overlopen naar 2019. De belangrijkste worden hier toegelicht.

- Een overlopende verplichting van € 4,8 miljoen vindt plaats bij het bestedingsplan huisvesting in Caribisch Nederland. Op een aantal huisvestingsprojecten is door bestuurlijke omstandigheden op de eilanden vertraging in de uitvoering ontstaan. Voor deze projecten zijn wel al juridische verplichtingen aangegaan. Ook heeft een aantal herstelwerkzaamheden na de orkaan Irma vertraging opgelopen.

5) Niet-kaderrelevante mutaties

- Er is € 175 miljoen minder aan prestatiebeurs omgezet naar een lening dan verwacht.
- De niet-kaderrelevante uitgaven voor de basisbeurs zijn naar beneden bijgesteld met € 10 miljoen.

6) Desalderingen

- Het budget van artikel 1 (Primair Onderwijs) wordt voor € 26,0 miljoen verhoogd voor de desaldering van «negatief getoetsten». Dit betreft de terugstorting aan het Participatiefonds van de terugvorderingen bij scholen als gevolg van onterechte declaraties van wachtgeldkosten.
- Bij artikel 15 (Media) wordt er 16,6 miljoen onttrokken aan de Algemene Media Reserve om te compenseren voor de tegenvallende reclameopbrengsten.

Toelichting op de belangrijkste ontvangstenmutaties

Tabel 2. Belangrijkste suppletioire ontvangstenmutaties 2018 (Tweede suppletioire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Artikelnr.	Ontvangsten
Stand oorspronkelijk vastgesteld begroting 2018		1.380.627
Stand 1° suppletioire begroting 2018		1.316.700
Belangrijkste suppletioire mutaties:		
1) Meerontvangsten	diverse	49.065
2) Autonome raming studiefinanciering	11	- 20.000
3) Desalderingen	diverse	11.215
Stand 2° suppletioire begroting 2018		1.356.980

1) Mee- en tegenvallers

- Door verscherpte controles op de gewichtenregeling bij artikel 1 (Primair onderwijs) is er € 24 miljoen meer teruggevorderd dan verwacht.
- Daarnaast is er bij artikel 1 (Primair Onderwijs) € 7 miljoen teruggevorderd aan onterecht uitgekeerde gelden voor fusies.

2) Autonome raming studiefinanciering

- De ontvangsten op kortlopende vorderingen worden met € 20,0 miljoen naar beneden bijgesteld. De reden hiervoor is dat in mei het PVS-systeem in werking trad. Hierdoor is de post achterstallig lager

recht (ALR) een stuk lager. Dit heeft tot gevolg dat daarmee de verwachte ontvangsten op de kortlopende vorderingen lager worden.

3) Desalderingen

- Het budget van primair onderwijs wordt voor € 26,0 miljoen verhoogd voor de desaldering van «negatief getoetsten». Dit betreft de terugstorting aan het Participatiefonds van de terugvorderingen bij scholen als gevolg van onterechte declaraties van wachtgeldkosten.
- Het budget voor artikel 15 (Media) wordt met € 16,6 miljoen verlaagd vanwege de tegenvallende reclameopbrengsten.

2.3 Beleidsartikelen

Artikel 1. Primair onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 1 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e supplettoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e supplettoire begroting (4)	Stand 2 ^e supplettoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e supplettoire begroting	
Verplichtingen	10.505.757	10.603.457	10.875.986	268.626	6.602	11.151.214
Waarvan garantieverplichtingen			1.174	- 672	10.447	10.949
Uitgaven	10.505.757	10.603.457	10.874.767	269.298	- 3.845	11.140.220
Waarvan juridisch verplicht			99,9%			99,9%
Bekostiging	9.990.506	10.088.706	10.374.078	272.119	- 31.585	10.614.612
• Hoofdbekostiging	9.688.072	9.786.272	10.074.644	272.119	- 47.114	10.299.649
– Bekostiging Primair Onderwijs	9.672.842	9.771.042	10.060.314	272.119	- 47.569	10.284.864
– Bekostiging Caribisch Nederland	15.230	15.230	14.330	0	455	14.785
• Prestatiebox	282.234	282.234	282.234	0	16.829	299.063
• Aanvullende bekostiging	20.200	20.200	17.200	0	- 1.300	15.900
– Overig	20.200	20.200	17.200	0	- 1.300	15.900
Subsidies	93.584	93.584	91.137	- 703	- 264	90.170
– Regeling Onderwijsvoorziening jonggehandicapten	23.000	23.000	23.000	200	0	23.200
– Nederlands onderwijs buitenland	10.394	10.394	13.394	612	0	14.006
– Basis voor Presteren (School aan Zet en Bèta Techniek)	0	0	0	0	0	0
– Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs	11.630	11.630	11.630	0	0	11.630
– Overig	48.560	48.560	43.113	- 1.515	- 264	41.334
Opdrachten	12.053	11.553	7.822	- 1.623	- 1.015	5.184
Bijdrage aan agentschappen	23.912	23.912	27.137	- 195	3.033	29.975
– Dienst Uitvoering Onderwijs	23.912	23.912	27.137	- 195	3.033	29.975
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	7.565	7.565	7.734	0	25.986	33.720
– Stichting Vervangingsfonds en Participatiefonds	5.062	5.062	5.231	0	25.986	31.217
– Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheid	0	0	0	0	0	0
– UWV	2.503	2.503	2.503	0	0	2.503
Bijdrage aan medeoverheden	366.750	366.750	366.751	- 300	0	366.451
– Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	361.750	277.402	277.403	84.264	0	361.667
– Aanvulling GOA convenant G37	0	84.348	84.348	- 84.264	0	84
– Verhoging taalniveau pedagogisch medewerkers kleine gemeenten	5.000	5.000	5.000	- 300	0	4.700

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken	11.387	11.387	108	- 1	- 107	0
– Brede Scholen	11.387	11.387	108	- 1	- 107	0
Bijdrage aan sociale fondsen	0	0	0	1	107	108
– Brede Scholen	0	0	0	1	107	108
Ontvangsten	17.661	17.661	17.661	0	60.186	77.847

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 275,2 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door de garantieverplichtingen (€ 9,8 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 240,5 miljoen verhoogd. De verhoging wordt vooral veroorzaakt door de saldering van:

- de modernisering CAO primair onderwijs (€ 270,0 miljoen);
- de incidentele meevaller op de bekostiging als gevolg van het minder uitkeren van gewichtenmiddelen door een lager aantal achterstandsleerlingen (€ 18,5 miljoen);
- de externe overboeking aan de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) (€ 9,3 miljoen). Door een dalend aantal plaatsen in justitiële jeugdinrichtingen dalen ook de kosten voor onderwijs. De teveel ontvangen bijdrage wordt terugbetaald aan DJI.

Bijdragen aan agentschappen

Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs wordt per saldo € 2,9 miljoen verhoogd. Dit wordt veroorzaakt door de herverdeling van de DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Het budget wordt per saldo met € 26,0 miljoen verhoogd voor de desaldering van «negatief getoetsten». Dit betreft de terugstorting aan het Participatiefonds van de terugvorderingen bij scholen als gevolg van onterechte declaraties van wachtgeldkosten.

Ontvangsten

Het budget wordt per saldo met € 60,2 miljoen verhoogd. De verhoging wordt veroorzaakt door:

- de terugvorderingen bij scholen als gevolg van onterechte declaraties van wachtgeldkosten (€ 26,0 miljoen);
- de meer dan geraamde ontvangsten door terugvordering van gewichtenmiddelen op basis van controle op rechtmatigheid (€ 23,8 miljoen);
- overige meer dan geraamde diverse ontvangsten (€ 10,4 miljoen). Deze bestaan voor het grootste deel uit ontvangsten door terugvordering van onterecht ontvangen fusiegelden. Uit controle bleek dat het fusies betreft waarbij geen enkele leerling van de opgeheven school naar de fusieschool is gegaan (€ 6,8 miljoen).

Artikel 3. Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 3 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	8.350.551	8.350.551	8.861.759	- 6.836	65.660	8.920.583
Waarvan garantieverplichtingen			7.082	- 2760	49.842	54.164
Uitgaven	8.460.939	8.460.939	8.715.183	- 2.122	15.818	8.728.879
Waarvan juridisch verplicht			99,9%			99,9%
Bekostiging	8.315.829	8.315.829	8.542.763	- 2.173	6.382	8.546.972
• Hoofdbekostiging	7.816.749	7.816.749	8.058.809	- 2.173	15.196	8.071.832
– Bekostiging voortgezet onderwijs lumpsum	7.172.972	7.172.972	7.335.442	- 2.173	17.257	7.350.526
– Bekostiging lichte ondersteuning lwoo/pro	628.137	628.137	705.913	0	0	705.913
– Bekostiging Caribisch Nederland	15.640	15.640	17.454	0	- 2.061	15.393
• Prestatiebox	304.881	304.881	290.381	0	0	290.381
– Regeling prestatiebox voortgezet onderwijs	304.881	304.881	290.381	0	0	290.381
• Aanvullende bekostiging	194.199	194.199	193.573	0	- 8.814	184.759
– Regeling IGVO (Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs)	3.940	3.940	4.680	0	0	4.680
– Regeling leerplusarrangement en eerste opvang nieuwkomers	111.325	111.325	110.393	0	- 8.814	101.579
– Regeling bekostiging kenniscentra voor leerwerktrajecten vmbo	250	250	0	0	0	0
– Regeling functiemix VO Randstadregio's	61.584	61.584	61.400	0	0	61.400
– Resultaatafhankelijke bekostiging vsv voor vo-scholen	17.100	17.100	17.100	0	0	17.100
Subsidies	54.995	54.995	71.716	515	- 7.559	64.672
– Stichting Kennisnet (basissubsidie) PO, VO, MBO	12.240	12.240	12.240	0	20	12.260
– ICT-projecten (incl. transparantie)	5.000	5.000	4.800	0	0	4.800
– Onderwijs Bewijs	0	0	0	0	0	0
– Pilots zomerscholen	0	0	8.150	0	0	8.150
– Overige projecten	37.755	37.755	46.526	515	- 7.579	39.462
Opdrachten	5.054	5.054	7.556	- 464	- 883	6.209
– In- en uitbesteding	5.054	5.054	7.556	- 464	- 883	6.209
Bijdragen aan agentschappen	31.752	31.752	37.476	0	17.290	54.766
– Dienst Uitvoering Onderwijs	31.752	31.752	37.476	0	17.290	54.766
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	53.202	53.202	55.392	0	588	55.980
– ZBO: College voor Examens	5.400	5.400	11.656	0	0	11.656

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
– SLOA: onderwijs ondersteunende instellingen PO/VO/MBO (incl. examens)	47.802	47.802	43.736	0	588	44.324
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	107	107	280	0	0	280
– GRAZ (ECML) en PISA	107	107	280	0		280
Garantie-uitgaven	0	0	0	0	0	0
– Garantie-uitgaven	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	7.391	7.391	7.391	0	1.300	8.691

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 58,8 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door de garantieverplichtingen (€ 47,1 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bijdragen aan agentschappen

Het budget wordt per saldo met € 17,3 miljoen verhoogd. Dit wordt veroorzaakt door de herverdeling van de DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Artikel 4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 4 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	4.449.579	4.449.579	4.674.673	88.697	- 218.585	4.544.785
Waarvan garantieverplichtingen					26.643	106.564
Uitgaven	4.496.879	4.496.879	4.626.535	4.205	- 23.981	4.606.759
Waarvan juridisch verplicht			99,7%			100%
Bekostiging	4.045.594	4.045.594	4.168.422	- 1.598	- 11.960	4.154.864
• Hoofdbekostiging	3.506.738	3.506.738	3.610.177	- 2.636	- 564	3.606.977

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
– Bekostiging roc's/overige regelingen	3.437.190	3.437.190	3.538.337	– 2.636	1.969	3.537.670
– Bekostiging Caribisch Nederland	7.094	7.094	7.938	0	– 2.533	5.405
– Bekostiging vavo	62.454	62.454	63.902	0	0	63.902
• Kwaliteitsafspraken	400.000	400.000	411.602	– 861	– 10.700	400.041
– Investeringsbudget	196.500	196.500	208.102	– 696	– 11.000	196.406
– Resultaatafhankelijk budget	203.500	203.500	203.500	– 165	300	203.635
• Aanvullende bekostiging	138.856	138.856	146.643	1.899	– 696	147.846
– Schoolmaatschappelijk werk in het mbo	15.000	15.000	15.000	0	0	15.000
– Regionaal Investeringsfonds	25.861	25.861	20.771	0	2.100	22.871
– Salarismix Randstadregio's	45.595	45.595	45.597	1.996	0	47.593
– Regionaal programma	30.400	30.400	30.400	0	0	30.400
– Plusvoorzieningen overbelaste jongeren	0	0	0	0	0	0
– Programmagelden regio's	0	0	0	0	0	0
– Tegemoetkoming schoolkosten MBO	10.000	10.000	10.000	– 12	0	9.988
– Gelijke kansen	12.000	12.000	24.875	– 85	– 2.796	21.994
Subsidies	229.971	229.971	243.563	4.644	– 943	247.264
– Subsidieregeling praktijkleren	196.500	196.500	201.524	0	0	201.524
– Permanent leren	0	0	0	0	0	0
– Actieplan Laaggeletterdheid/Tel mee met taal	12.010	12.010	21.270	1.525	672	23.467
– Loopbaanorientatie	1.700	1.700	2.753	0	0	2.753
– ROC Leiden	525	525	525	0	0	525
– Sectorplan mbo-hbo techniek	0	0	0	0	0	0
– Overige subsidies	19.236	19.236	17.491	3.119	– 1.615	18.995
Opdrachten	2.314	2.314	3.473	772	6.158	10.403
– In- en uitbesteding	2.314	2.314	3.473	772	340	4.585
– Caribisch Nederland	0	0	0	0	5818	5.818
Bijdrage aan agentschappen	24.101	24.101	23.549	0	– 2.904	20.645
– Dienst Uitvoering Onderwijs	21.601	21.601	21.049	0	– 3.224	17.825
– Rijksdienst Ondernemend Nederland	2.500	2.500	2.500	0	320	2.820
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	62.945	62.945	57.528	0	– 2.644	54.884
– College voor Toetsen en Examens	4.365	4.365	102	0	– 102	0
– Wet SLOA	3.604	3.604	1.172	0	– 1.172	0
– SBB	54.976	54.976	56.254	0	– 1.370	54.884
Bijdrage aan medeoverheden	131.954	131.954	130.000	387	– 11.688	118.699
– RMC's	34.067	34.067	35.367	0	– 58	35.309
– Educatie	58.985	58.985	60.356	0	0	60.356
– Caribisch Nederland	17.052	17.052	12.427	387	– 11.630	1.184
– Regionaal Programma	21.850	21.850	21.850	0	0	21.850
Ontvangsten	3.000	3.000	3.000	0	2.765	5.765

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

- De verplichtingen worden met € 129,9 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgaven mutaties wordt grotendeels veroorzaakt door de volgende mutaties:
  - De afgelopen jaren werd het investeringsbudget jaarlijks vooraf verplicht. In 2018 zouden de middelen voor 2019 dan verplicht worden. Vanaf 2019 start een nieuwe tranche kwaliteitsafspraken.

De instellingen moeten daarover een kwaliteitsagenda opstellen, die door een onafhankelijke commissie beoordeeld wordt. Als de commissie de agenda goedkeurt, dan worden de middelen voor 2019 in 2019 verplicht en betaald.

- Eerder verstrekte garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan aoc's zijn nu op artikel 4 opgenomen.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 13,6 miljoen verlaagd. Deze verlaging wordt met name verklaard door de volgende mutaties:
  - Deze verlaging wordt onder andere veroorzaakt doordat € 2,6 miljoen overgeboekt wordt naar het instrument overige subsidies voor de bekostiging en transitiekosten voor de mbo-instellingen, die vanaf 1 augustus 2018 het mbo-onderwijs van Edudelta hebben overgenomen.
  - Daarnaast is € 9 miljoen overgeboekt naar artikel 3 (Voortgezet Onderwijs) voor de wachtgelden voor het vo-deel van de aoc's.
  - Bij het onderdeel gelijke kansen is sprake van onderuitputting op de regeling doorstroom mbo-hbo van € 3,4 miljoen.
  - Ook is in het Bestuursakkoord mbo afgesproken dat de aoc's in 2018 eenmalig € 11 miljoen krijgen en dat deze middelen toegevoegd worden aan het macrobudget van de aoc's op onderdeel hoofdbekostiging. Het onderdeel investeringsbudget van de Kwaliteitsafspraken wordt hierdoor in 2018 met € 11 miljoen verlaagd.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 3,7 miljoen verhoogd. Deze verhoging wordt met name verklaard door de volgende mutatie:
  - Vanuit de bekostiging voor roc's/overige regelingen is € 2,6 miljoen overgeboekt ten behoeve van de eerder genoemde budgettaire verwerking van de bekostiging 2018 en de transitiekosten voor Edudelta naar overige subsidies.

Oprachten

Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 6,9 miljoen verhoogd. Dit kan grotendeels verklaard worden door een overboeking van € 5,8 miljoen van het instrument bijdrage aan medeoverheden. Naar verwachting zal er ten behoeve van Caribisch Nederland voor dit bedrag aan opdrachten gerealiseerd worden.

Bijdrage aan agentschappen

Het budget wordt per saldo € 2,9 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door de herverdeling van de DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Het budget voor bijdrage aan ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 2,6 miljoen verlaagd. Deze verlaging wordt met name verklaard doordat de uitgaven lager waren dan geraamd op de onderdelen van SBB en SLOA.

Bijdrage aan medeoverheden

- Het budget voor bijdrage aan medeoverheden wordt per saldo met € 11,3 miljoen verlaagd. Dit wordt verklaard door de volgende mutaties:
  - Deze verlaging van de beschikbare middelen voor Caribisch Nederland wordt met name verklaard doordat de opdrachten voor € 5,8 miljoen voor Caribisch Nederland onder het instrument opdrachten gerealiseerd worden in plaats van onder het instrument bijdrage aan medeoverheden.
  - Daarnaast zijn een aantal projecten en bijbehorende uitgaven vertraagd en naar achteren geschoven. Dit zorgt voor een overlopende verplichting van € 4,8 miljoen. Zie hiervoor ook de toelichting in het algemene deel.

Ontvangsten

Het budget voor ontvangsten wordt met € 2,8 miljoen verhoogd, als gevolg van afrekeningen die betrekking hadden op subsidies en regelingen.

Artikel 6. Hoger beroepsonderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 6 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	3.215.709	3.215.709	3.424.308	25.848	7.164	3.457.320
Waarvan garantieverplichtingen			- 16.488	36.652	- 3.308	16.856
Uitgaven	3.140.498	3.140.498	3.261.029	2.034	2.073	3.265.136
Waarvan juridisch verplicht			99,99%			99,99%
Bekostiging	3.080.297	3.080.297	3.186.175	- 238	115	3.186.052
• Hoofdbekostiging	3.080.297	3.080.297	3.186.173	- 236	115	3.186.052
– Onderwijsdeel hbo	2.989.506	2.989.506	3.093.655	- 4.736	2.665	3.091.584
– Deel ontwerp en ontwikkeling	73.961	73.961	75.691	4.500	0	80.191
– Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen	16.830	16.830	16.827	0	- 2.550	14.277
• Prestatiebox	0	0	2	- 2	0	0
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	0	0	0	0	0	0
– Studievoorschot middelen	0	0	2	- 2	0	0
– Profilering en zwaartepuntvorming	0	0	0	0	0	0
Subsidies	1.806	1.806	1.637	272	270	2.179
– Regeling stimulering Bèta/techniek	0	0	0	0	0	0
– Overig	1.806	1.806	1.637	272	270	2.179
Bijdragen aan agentschappen	14.080	14.080	14.283	2.000	- 1.802	14.481
– Dienst Uitvoering Onderwijs	14.080	14.080	14.283	2.000	- 1.802	14.481

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	44.315	44.315	58.934	0	3.490	62.424
– NWO (Praktijkgericht onderzoek hbo)	31.769	31.769	45.963	0	3.000	48.963
– NWO (Promotiebeurs voor leraren)	9.026	9.026	9.238	0	0	9.238
– Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)	3.520	3.520	3.733	0	490	4.223
Ontvangsten	1.213	1.213	1.213	0	650	1.863

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 33,0 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 28,9 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen die in 2018 zijn aangegaan of vervallen en waar OCW garant voor staat (+ € 33,3 miljoen).
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van een aanpassing van de bekostiging (– € 4,4 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bijdrage aan agentschappen

Het budget wordt per saldo met € 2 miljoen verhoogd vanwege halvering van het collegegeld en vanwege de herverdeling van de DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Het budget voor ZBO'S/RWT's wordt met € 3,5 miljoen verhoogd in verband met:

- een toevoeging (€ 2 miljoen) aan het NWO-budget Praktijkgericht onderzoek hbo vanuit het Ministerie van LNV voor het programma Praktijkkennis voor Voedsel en Groen;
- een toevoeging (€ 1 miljoen) aan het NWO-budget Praktijkgericht onderzoek hbo vanuit het Ministerie van IenW voor het programma Praktijkgericht Onderzoek van Afval Naar Grondstof (PRO VANG);
- een toevoeging (€ 0,5 miljoen) aan het budget voor de NVAO voor haar inzet op de uit te voeren planbeoordeling van de kwaliteitsafspraken in het hoger onderwijs.

Artikel 7. Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 7 (Tweede suppletore begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletore begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletore begroting (4)	Stand 2 ^e suppletore begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletore begroting	
Verplichtingen	4.753.943	4.753.943	5.088.096	2.144	- 45.441	5.044.799
Waarvan garantieverplichtingen			- 23.694	5.711		- 17.983
Uitgaven	4.696.066	4.696.066	4.859.150	1.218	- 90	4.860.278
Waarvan juridisch verplicht			99,99%			99,99%
Bekostiging	4.667.614	4.667.614	4.828.912	685	- 25	4.829.572
• Hoofdbekostiging	4.667.614	4.667.614	4.828.910	687	- 25	4.829.572
– Onderwijsdeel wo	2.092.269	2.092.269	2.195.231	219	1.297	2.196.747
– Onderzoeksdeel wo	1.920.983	1.920.983	1.963.436	468	- 1.322	1.962.582
– Deel ondersteuning geneeskundig onderwijs en onderzoek	654.362	654.362	670.243	0	0	670.243
• Prestatiebox	0	0	2	- 2	0	0
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	0	0	0	0	0	0
– Studievoorschot middelen	0	0	2	- 2	0	0
– Profilering en zwaartepuntvorming	0	0	0	0	0	0
Subsidies	3.995	3.995	3.939	138	- 490	3.587
– Open en online onderwijs	1.600	1.600	1.576	0	0	1.576
– Overig	2.395	2.395	2.363	138	- 490	2.011
Opdrachten	1.705	1.705	1.887	253	425	2.565
– Uitbesteding	1.705	1.705	1.887	253	425	2.565
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	22.752	22.752	24.412	142	0	24.554
– Organisaties conform tabel 6.6	22.752	22.752	24.412	142	0	24.554
Ontvangsten	16	16	16	0	150	166

In de kolom «Mutaties 2^e suppletore begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletore begroting 2018» weergegeven.

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 8 (Tweede suppletore begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletore begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletore begroting (4)	Stand 2 ^e suppletore begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletore begroting	
Verplichtingen	11.116	11.116	11.923	- 1.962	- 285	9.676
Uitgaven	11.716	11.716	12.643	256	- 285	12.614
Waarvan juridisch verplicht			96,5%			99,2%
Subsidies	821	821	821	90	- 5	906
– Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	0	0	0			0
– Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	600	600	600			600
– Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur	196	196	196		- 5	191
– overige incidentele subsidies	25	25	25	90		115
Opdrachten	210	210	210	0	- 200	10
– Beleidsonderzoek en benchmarking	103	103	103		- 100	3
– Incidentele Internationale activiteiten	107	107	107		- 100	7
– EU-voorzitterschap	0	0	0			0

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e supplettoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e supplettoire begroting (4)		Stand 2 ^e supplettoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e supplettoire begroting	
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	10.259	10.259	11.101	251	- 85	11.267
- OCW-vertegenwoordiging in het buitenland	135	135	4	- 4		0
- Stichting EP-Nuffic	3.793	3.793	3.875			3.875
- Nederlandse Taalunie	2.764	2.764	2.799	- 56		2.743
- Europa College Brugge	30	30	30			30
- Unesco	20	20	20		- 20	0
- OESO CERI	76	76	77			77
- Fulbright Center	368	368	368	100		468
- DCIC	0	0	0			0
- Stichting Ons Erfdeel	185	185	185			185
- Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training	2.064	2.064	2.819	255	- 85	2.989
- EU-programma's en activiteiten	20	20	20		20	40
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	804	804	904	- 44		860
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	426	426	426	0	5	431
- Vlaams-Nederlandshuis DeBuren (Hoofdstuk 5 BuZa)	426	426	426		5	431
Bijdragen aan sociale fondsen			85	- 85		0
Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training			85	- 85		0
Ontvangsten	99	99	99			99

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 43,3 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 42,2 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen die in 2018 zijn aangegaan of vervallen en waar OCW garant voor staat (€ 5,7 miljoen).
- bijstelling van de verplichtingenraming 2018 als gevolg van een aanpassing van de bekostiging (- € 44,4 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

De mutaties op de diverse instrumenten zijn van geringe omvang en worden derhalve niet inhoudelijk toegelicht.

Artikel 8. Internationaal beleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 8 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e supplettoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e supplettoire begroting (4)		Stand 2 ^e supplettoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e supplettoire begroting	
Verplichtingen	11.116	11.116	11.923	- 1.962	- 285	9.676

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Uitgaven	11.716	11.716	12.643	256	- 285	12.614
Waarvan juridisch verplicht			96,5%			99,2%
Subsidies	821	821	821	90	- 5	906
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	0	0	0			0
- Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	600	600	600			600
- Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur	196	196	196		- 5	191
- overige incidentele subsidies	25	25	25	90		115
Opdrachten	210	210	210	0	- 200	10
- Beleidsonderzoek en benchmarking	103	103	103		- 100	3
- Incidentele Internationale activiteiten	107	107	107		- 100	7
- EU-voorzitterschap	0	0	0			0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	10.259	10.259	11.101	251	- 85	11.267
- OCW-vertegenwoordiging in het buitenland	135	135	4	- 4		0
- Stichting EP-Nuffic	3.793	3.793	3.875			3.875
- Nederlandse Taalunie	2.764	2.764	2.799	- 56		2.743
- Europa College Brugge	30	30	30			30
- Unesco	20	20	20		- 20	0
- OESO CERI	76	76	77			77
- Fulbright Center	368	368	368	100		468
- DCIC	0	0	0			0
- Stichting Ons Erfdeel	185	185	185			185
- Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training	2.064	2.064	2.819	255	- 85	2.989
- EU-programma's en activiteiten	20	20	20		20	40
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	804	804	904	- 44		860
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	426	426	426	0	5	431
- Vlaams-Nederlandshuis DeBuren (Hoofdstuk 5 BuZa)	426	426	426		5	431
Bijdragen aan sociale fondsen			85	- 85		0
Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training			85	- 85		0
Ontvangsten	99	99	99			99

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 2,2 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door een bijstelling van het verplichtingritme in de najaarsnota van 2017. Belangrijkste mutatie is de aanpassing van Stichting Nuffic (€ - 2,0 miljoen) en van Stichting Ons Erfdeel (€ - 0,2 miljoen) die in 2017 zijn verplicht en in 2018 worden uitbetaald.

Artikel 9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 9 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e supplettoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e supplettoire begroting (4)	Stand 2 ^e supplettoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e supplettoire begroting	
Verplichtingen	180.323	180.323	169.964	- 15.373	- 4.512	150.079
Uitgaven	181.159	181.159	170.800	- 15.373	- 4.512	150.915
Waarvan juridisch verplicht			93,6%			98,8%
Bekostiging	32.442	32.442	32.507	- 126	- 7	32.374
• Hoofdbekostiging	0	0	0	0	0	0
– Beloning LeerKracht lumpsum po/vo/bve	0	0		0	0	0
• Aanvullende bekostiging	32.442	32.442	32.507	- 126	- 7	32.374
– Tegemoetkoming kosten opleidingsscholen	32.442	32.442	32.507	- 126	- 7	32.374
Subsidies	135.889	135.889	124.693	- 15.267	2.275	111.701
– Lerarenbeurs/zij-instroom	122.642	122.642	112.082	- 15.004	4.000	101.078
– Impuls lerarentekorten vo en wetenschap en techniek pabo	1.638	1.638	1.638	- 29	0	1.609
– Versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen				0	0	0
– Verankering academische opleidingsschool				0	0	0
– Onderwijscoöperatie	2.945	2.945	2.945	0	0	2.945
– Promotiebeurs voor leraren				0	0	0
– Projecten professionalisering	2.000	2.000	2.000			2.000
– Projecten regionale arbeidsmarktproblematiek				0	0	0
– Overige projecten	6.664	6.664	6.028	- 234	- 1.725	4.069
Opdrachten	7.492	7.492	7.492	20	- 3.429	4.083
– Onderzoek, ramingen en communicatie	3.492	3.492	3.492	20	- 429	3.083
– Leraren- en schoolleidersregister	4.000	4.000	4.000		- 3.000	1.000
Bijdrage aan agentschappen	5.336	5.336	6.108	0	- 3.351	2.757
– Dienst Uitvoering Onderwijs	5.336	5.336	6.108	0	- 3.351	2.757
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	6.000	6.000	9.000	0	0	9.000

In de kolom «Mutaties 2^e supplettoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e supplettoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De uitgaven en verplichtingen worden met € 19,9 miljoen verlaagd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Subsidies

Het budget wordt per saldo met € 13,0 miljoen verlaagd. De verlaging wordt vooral veroorzaakt door:

- de kasschuif voor de lerarenbeurs ter dekking van de tegenvaller in 2019 (- € 15 miljoen);
- de ophoging van het budget voor de zij-instroom (€ 4 miljoen).

Opdrachten

Het budget wordt per saldo met € 3,4 miljoen verlaagd. Dit wordt vooral veroorzaakt door de overboeking van het budget van het lerarenregister naar de zij-instroom (€ 3 miljoen).

Bijdragen aan agentschappen

Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs wordt per saldo met € 3,4 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door de herverdeling van de DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Artikel 11. Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 11 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	5.373.215	5.373.215	5.519.076	847.535	- 55.744	6.310.867
Uitgaven	5.373.215	5.373.215	5.519.076	847.535	- 55.744	6.310.867
Waarvan juridisch verplicht			100%			100%
Inkomensoverdrachten	2.252.834	2.252.834	2.290.876	850.000	109.946	3.250.822
• Basisbeurs	533.880	533.880	524.363	0	- 5.033	519.330
– Gift (R)	1.075.269	1.075.269	1.155.285	0	38.289	1.193.574
– Prestatiebeurs (NR)	- 541.389	- 541.389	- 630.922	0	- 43.322	- 674.244
• Aanvullende beurs	804.037	804.037	820.399	0	- 13.000	807.399
– Gift (R)	618.438	618.438	638.027	0	11.157	649.184
– Prestatiebeurs (NR)	185.599	185.599	182.372	0	- 24.157	158.215
• Reisvoorziening	742.473	742.473	737.120	850.000	46.021	1.633.141
– Bijdrage aan vervoersbedrijven (R)	867.313	867.313	854.565	850.000	19.500	1.724.065
– Gift (R)	667.203	667.203	718.836	0	21.521	740.357
– Prestatiebeurs (R)	- 792.043	- 792.043	- 836.281	0	5.000	- 831.281
• Overige uitgaven	172.444	172.444	208.994	0	81.958	290.952
– Overige uitgaven relevant (R)	79.087	79.087	105.352	0	- 15.000	90.352
– Caribisch Nederland (R)	4.031	4.031	3.671	0	- 1.521	2.150
– Overige uitgaven niet-relevant (NR)	89.326	89.326	99.971	0	98.479	198.450
						0
Leningen	3.014.916	3.014.916	3.124.063	0	- 180.000	2.944.063
– Rentendragende lening (NR)	2.670.455	2.670.455	2.745.533	0	- 175.000	2.570.533
– Collegegeldkrediet (NR)	344.461	344.461	378.530	0	- 5.000	373.530
						0
Bijdrage aan agentschappen	105.465	105.465	104.137	- 2.465	14.310	115.982
– Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	105.465	105.465	104.137	- 2.465	14.310	115.982
Ontvangsten	896.901	896.901	850.274	0	- 20.000	830.274
– Ontvangen rente en relevant hoofdsom (R)	107.886	107.886	96.527	0	0	96.527
– Kortlopende vorderingen (R)	81.559	81.559	81.545	0	- 20.000	61.545
– Terugontvangen hoofdsom (NR)	707.458	707.458	672.202	0	0	672.202

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 791,8 miljoen verlaagd. Bij artikel 11 (Studiefinanciering) zijn de verplichtingen gelijk aan de uitgaven. De onderstaande toelichting bij de uitgaven geldt dus ook voor de verplichtingen.

Uitgaven

De uitgaven worden overeenkomstig met de verplichtingen € 791,8 miljoen verlaagd.

Inkomstenoverdrachten

Op een aantal posten binnen dit instrument is een wijziging van de boekingsgang van de diploma-omzetting verwerkt. Dit werd bijna altijd per 1 januari gedaan volgend op het afstuderen, maar is in het nieuwe studiefinancieringssysteem voor een aantal groepen studenten aangepast zodat dit meteen na afstuderen gebeurt en de student weet welk deel van de studiefinanciering in gift wordt omgezet. Dit vergroot de begripelijkheid van het stelsel en voorkomt mogelijke vragen. Het betreft hier studenten die al aan het terugbetalen zijn, studenten die bijna moeten beginnen met terugbetalen en studenten waarvan de diplomatermijn binnen een jaar verstrijkt of al verstreken is. Deze wijziging resulteert in een verschuiving van € 66,0 miljoen meer dan geraamd van niet-relevante uitgaven naar relevante uitgaven in 2018. Van tevoren was lastig in te schatten om hoeveel studenten het precies ging en welke bedragen daarbij hoorden.

- Het budget voor de basisbeurs gift wordt per saldo met € 38,3 miljoen verhoogd. Hiervan is € 5,0 miljoen het gevolg van realisatiegegevens van DUO tot en met juli 2018 waaruit blijkt dat de uitgaven hoger zijn dan geraamd. Het betreft hier voornamelijk de toekenningen in het mbo. De resterende € 33,3 miljoen resulteert uit de hogere omzettingen als gevolg van eerder genoemde boekingswijziging.
- De uitgaven aan de basisbeurs prestatiebeurs worden per saldo met € 43,3 miljoen verlaagd. Hiervan is € 10,0 miljoen het gevolg van realisatiegegevens van DUO tot en met juli 2018 waaruit blijkt dat de niet-relevante uitgaven aan de basisbeurs lager waren dan geraamd. Dit heeft te maken met de tot nu toe gerealiseerde bedragen op de toekenningen. In het mbo bol zijn deze met € 7,0 miljoen en in het ho met € 3,0 miljoen naar beneden bijgesteld. Het resterende bedrag van € 33,3 miljoen is geboekt als gevolg van de eerder genoemde boekingswijziging.
- De post aanvullende beurs gift is per saldo met € 11,2 miljoen verhoogd. Dit is het gevolg van de eerder genoemde boekingswijziging op de omzettingen.
- De uitgaven aan de aanvullende beurs prestatiebeurs zijn per saldo met € 24,2 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit is het gevolg van lager dan verwachte gerealiseerde bedragen op de toekenningen. In het mbo bol zijn deze met € 5,0 miljoen naar beneden bijgesteld en in het ho met € 8,0 miljoen. Het resterende bedrag van € 11,2 miljoen is geboekt als gevolg van de eerder genoemde boekingswijziging.
- Er vindt een vooruitbetaling van € 850 miljoen plaats aan OV-bedrijven voor het studentenreisproduct. Dit betreft een bevoorschotting van betalingen uit latere jaren, die dient om het kasritme van de staat te optimaliseren. Contractueel is vastgelegd dat OCW de vergoeding voor de OV-studentenkaart uiterlijk medio januari van het betreffende jaar aan de vervoerbedrijven betaalt. Door de betaling aan de vervoerbe-

drijven (gedeeltelijk) al aan het eind van het voorafgaande jaar in plaats van aan het begin van het betreffende jaar te doen, kan zonder af te wijken van de afspraken met de vervoerbedrijven een bijdrage worden geleverd aan de optimalisering van de kasrimes van de staat over de jaren heen.

Bovenop de € 850 miljoen komt nog een vooruitbetaling van € 19,5 miljoen. Deze vooruitbetaling dient de uitvoering van het amendement van den Hul om de korting op de subsidieregeling terug te draaien. Ter dekking wordt het budget voor OV-bedrijven in 2019 met € 19,5 miljoen verlaagd. Om te voorkomen dat dit ertoe leidt dat OV-bedrijven worden gekort, wordt de OCW-begroting in 2018 met € 19,5 miljoen verhoogd op dit artikel zodat er een vooruitbetaling kan worden gedaan aan de OV-bedrijven.

- De post reisvoorziening gift is per saldo met € 21,5 miljoen verhoogd. Ook hier geldt dat dit een gevolg is van de eerder genoemde gewijzigde boekingsgang op de omzettingen.
- De post reisvoorziening prestatiebeurs is per saldo met € 5,0 miljoen verhoogd. Er wordt minder reisvoorziening aan mbo bol studenten uitgegeven dan was geraamd. Door het tegenboek-effect (het betreft hier een negatieve post) zorgt dit voor een opwaartse bijstelling.
- De post overige uitgaven relevant is per saldo met € 15,0 miljoen verlaagd. Dit is een gevolg van het nieuwe PVS-systeem. Hierdoor is er minder achterstallig lager recht (ALR) opgeboekt en als gevolg daarvan minder kortlopende vorderingen die als relevante uitgaven worden geboekt.
- De niet-relevante overige uitgaven zijn per saldo met € 98,5 miljoen verhoogd. Hiervan is € 125,0 miljoen het gevolg van de invoering van het nieuwe PVS-systeem: er is nu sprake van één geïntegreerd systeem, waarbij bepaalde boekingsgangen zijn verbeterd. Het betreft hier de niet-relevante boekingsgang van prestatiebeurs naar definitieve rentedragende lening. Deze boekingsgang wordt in het nieuwe systeem pas uitgevoerd als de prestatiebeurs uit de termijn loopt, waar dit voorheen al eerder werd omgezet naar lening. Dit betekent dat er op deze post een hoger bedrag blijft staan aan prestatiebeurzen. Deze worden nu geleidelijk afgeboekt bij het verstrijken van de diplomatermijn. Daarnaast wordt op deze post de niet-relevante reisvoorziening met € 5,0 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit is de tegenboeking van de € 5,0 miljoen op de post reisvoorziening prestatiebeurs. Tot slot ook op deze post een bijstelling naar beneden van € 21,5 miljoen als gevolg van eerder genoemde boekingswijziging.

Leningen

- De niet-relevante rentedragende lening is naar beneden bijgesteld met € 175,0 miljoen. Met de invoering van het nieuwe PVS systeem is er nu sprake van één geïntegreerd systeem, waarbij bepaalde boekingsgangen zijn verbeterd. Het betreft hier de niet-relevante boekingsgang van prestatiebeurs naar definitieve rentedragende lening. Deze boekingsgang wordt in het nieuwe systeem pas uitgevoerd als de prestatiebeurs uit de termijn loopt, waar dit voorheen al eerder werd omgezet naar lening.
- De niet-relevante uitgaven aan het collegegeldkrediet zijn met € 5,0 miljoen naar boven bijgesteld op grond van de reeds bekende realisaties in 2018.

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget voor DUO wordt per saldo met bijna € 14,3 miljoen verhoogd. Dit wordt veroorzaakt door de herverdeling van de

DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Ontvangsten

- De ontvangsten op kortlopende vorderingen worden met € 20,0 miljoen naar beneden bijgesteld. De reden hiervoor is dat in mei het PVS-systeem in werking trad. Hierdoor is de post achterstallig lager recht (ALR) een stuk lager. Dit heeft tot gevolg dat daarmee de verwachte ontvangsten op de kortlopende vorderingen lager worden.

Artikel 12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 12 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	89.501	89.501	93.701	0	- 12.509	81.192
Uitgaven	89.501	89.501	93.701	0	- 12.509	81.192
Waarvan juridisch verplicht			100%			100%
Inkomensoverdrachten	73.889	73.889	77.733	0	1.000	78.733
• TS 17-	0	0	0	0	0	0
– Minderjarige deelnemers bol (R)	0	0	0	0	0	0
• TS 18+	5.392	5.392	5.968	0	0	5.968
– Tegemoetkoming lerarenopleiding (tlo) (R)	3.327	3.327	3.741	0	0	3.741
– Deeltijd vo (R)	2.065	2.065	2.227	0	0	2.227
• VO 18+	68.497	68.497	71.765	0	0	71.765
– Volwassenenonderwijs (vavo) (R)	6.148	6.148	6.383	0	0	6.383
– Meerderjarige scholieren vo (R)	57.411	57.411	60.229	0	0	60.229
– Meerderjarige scholieren vso (R)	4.442	4.442	4.121	0	0	4.121
– STOEB/ALR (NR)	496	496	1.032	0	1.000	2.032
Bijdrage aan agentschappen	15.612	15.612	15.968	0	- 13.509	2.459
– Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	15.612	15.612	15.968	0	- 13.509	2.459
Ontvangsten	2.415	2.415	3.685	0	0	3.685
– TS 17- (R)	0	0	0	0	0	0
– TS 18+ (R)	85	85	158	0	0	158
– VO 18+ (R)	2.330	2.330	3.527	0	0	3.527

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Bijdragen aan agentschappen

De uitgaven worden met € 13,5 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door de herverdeling van de DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Artikel 13. Lesgeld

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 13 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties Miljoenen- nota	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
Verplichtingen	6.555	6.555	6.672	0	5.446	12.118
Uitgaven	6.555	6.555	6.672	0	5.446	12.118
Waarvan juridisch verplicht			100%			100%
Bijdrage aan agentschappen	6.555	6.555	6.672	0	5.446	12.118
– Dienst Uitvoering Onderwijs	6.555	6.555	6.672	0	5.446	12.118
Ontvangsten	238.269	238.269	237.689	0	10.000	247.689

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Bijdragen aan agentschappen

De uitgaven worden met ruim € 5,4 miljoen verhoogd. Dit wordt veroorzaakt door de herverdeling van de DUO-budgetten over de artikelen en een tekort bij DUO, zoals toegelicht in het algemene deel.

Ontvangsten

De ontvangsten worden met € 10,0 miljoen verhoogd. Deze bijstelling is gedaan op basis van de reeds gerealiseerde ontvangsten.

Artikel 14. Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 14 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties Miljoenen- nota	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
Verplichtingen	398.142	398.142	471.440	- 17.559	45.618	499.499
Waarvan garantieverplichtingen	0	0	- 2.954	- 34.461	23.106	- 14.309
Uitgaven	787.883	787.883	864.135	- 2.254	- 6.749	855.132
Waarvan juridisch verplicht			95,5%			99,6%
Bekostiging	697.242	697.242	720.122	- 3.019	- 5.125	711.978
– Culturele basisinfrastructuur	411.387	411.387	433.605	- 4.000	- 6.427	423.178

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Vierjaarlijkse instellingen	248.881	248.881	255.610	- 8.701	- 6.037	240.872
Vierjaarlijkse fondsen	162.506	162.506	177.995	4.701	- 390	182.306
- Erfgoedwet	121.238	121.238	121.840	2.342	9.000	133.182
Huisvesting	81.665	81.665	81.665	1.360	9.000	92.025
Beheer en onderhoud collecties	39.573	39.573	40.175	982	0	41.157
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen	46.099	46.099	0	905	- 905	0
Stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen	22.629	22.629	0	905	- 905	0
Digitale openbare bibliotheek	12.200	12.200	0	0	0	0
Bibliotheekvoorziening leesgehandicapten	11.270	11.270	0	0	0	0
- Monumentenzorg	68.469	68.469	121.209	- 900	- 2.270	118.039
- Archieven incl. Regionale Historische Centra	24.647	24.647	24.777	509	0	25.286
- Flankerend beleid huisvesting	7.902	7.902	6.573	0	- 4.523	2.050
- Cultuureducatie met Kwaliteit	17.500	17.500	12.118	- 1.875	0	10.243
Subsidies	37.529	37.529	83.264	389	- 1.958	81.695
- Verbreden inzet cultuur	8.684	8.684	13.684	284	0	13.968
- Internationaal cultuurbeleid (incl. HGIS)	7.155	7.155	9.172	0	- 128	9.044
- Programma leesbevordering	3.350	3.350	3.350	63	0	3.413
- Creatieve Industrie	1.975	1.975	7.475	91	- 112	7.454
- Erfgoed en ruimte	3.500	3.500	3.948	- 100	- 2.430	1.418
- Programma ondernemerschap	0	0	0	0	0	0
- Monumentenzorg	0	0	1.499	940	3.470	5.909
- Specifiek cultuurbeleid	12.865	12.865	44.136	- 889	- 2.758	40.489
Opdrachten	10.079	10.079	17.007	460	- 321	17.146
- Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis	2.127	2.127	1.938	0	0	1.938
- Monumentenzorg	3.717	3.717	6.796	460	81	7.337
- Archeologie	865	865	2.736	250	- 1.250	1.736
- Erfgoed en Ruimte	2.500	2.500	2.030	- 250	903	2.683
- Overige opdrachten	870	870	3.507	0	- 55	3.452
Bijdrage aan agentschappen	40.307	40.307	40.958	- 84	522	41.396
- Nationaal Archief	25.778	25.778	27.227	- 84	297	27.440
- Nationaal Archief Programma	14.529	14.529	13.731		225	13.956
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	2.726	2.726	2.784	0	133	2.917
- Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	2.726	2.726	2.784	0	133	2.917
Ontvangsten	494	494	6.679	609	0	7.288

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 28,0 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door:

- Verhoging van de garanties voor de indemniteitsregeling (€ 9,1 miljoen) en de achterborg (€ 1,1 miljoen) voor € 23,1 miljoen en leningen voor musea van € 12,9 miljoen.
- Verhoging als gevolg van het meerjarig aangaan van verplichtingen in het kader van het Regeerakkoord voor € 29,3 miljoen, voor scholenbezoek musea (€ 0,8 miljoen), talentontwikkeling jeugdtheater (€ 1,8 miljoen), talentontwikkeling Beeldende Kunst (€ 1,4 miljoen), aanvulling Metropole Orkest (€ 1,5 miljoen), talentontwikkeling fondsen

(€ 5,1 miljoen) Volkscultuur (€ 2,0 miljoen), Versterken internationale cultuurprofiel (€ 1,7 miljoen) en archeologie (€ 3 miljoen). Daarnaast is er een meerjarige verplichting voor digitaal Erfgoed van € 11,9 miljoen, die in het regeerakkoord staat genoemd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de Culturele basisinfrastructuur wordt per saldo met € 10,4 miljoen verlaagd om reden van;

- een overboeking naar de huisvesting van de Erfgoedwet voor liquiditeitsbevoorschotting Naturalis voor € 4,5 miljoen;
- een overboeking naar de Monumentenzorg in verband met de verdeling van de prijscompensatie indexering 2018 voor € 2,5 miljoen;
- Een verhoging in verband met interne herschikking uit andere budgetten van de bekostiging voor een bedrag van € 0,6 miljoen.

Het budget voor de huisvesting Erfgoedwet wordt verhoogd met een bedrag van € 11,3 miljoen in verband met extra liquiditeitsbevoorschotting voor de nieuwbouw van Naturalis.

Het budget flankerend beleid huisvesting wordt verlaagd met € 4,5 miljoen voor een overboeking naar de huisvesting van de Erfgoedwet voor liquiditeitsbevoorschotting Naturalis voor € 4,5 miljoen.

Artikel 15. Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 15 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e supplettoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e supplettoire begroting (4)	Stand 2 ^e supplettoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e supplettoire begroting	
Verplichtingen	989.426	989.426	977.748	- 945	- 1.600	975.203
Uitgaven	989.426	989.426	977.748	- 945	- 1.600	975.203
Waarvan juridisch verplicht			100%			100%
Bekostiging	983.679	983.679	971.391	- 945	- 1.600	968.846
- Publieke Omroep (omroepinstellingen)	892.605	892.605	938.400		1.930	940.330
Landelijke publieke omroep	751.870	751.870	793.913		1.930	795.843
Regionale Omroep	140.735	140.735	144.487	55		144.542
- Beheertaken landelijke publieke omroep	64.453	64.453	39.254			39.254
Stichting Omroep Muziek	16.144	16.144	16.359			16.359
Uitzenden en uitzendgereedmaken	25.730	25.730	0			0
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)	22.579	22.579	22.895			22.895
- Dotaties, bijdragen publieke omroep	13.263	13.263	18.396			18.396
Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties (Mediafonds)	0	0	0			0
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	2.105	2.105	7.034			7.034
Filmfonds van de omroep en Telefilm (COBO)	8.113	8.113	8.274			8.274
Mediawijsheid Expertisecentrum (Bewust mediagebruik)	1.498	1.498	1.519			1.519
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON)	1.547	1.547	1.569			1.569

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
- Dotatie/onttrekking Algemene Mediareserve	12.858	12.858	- 25.129	- 1.000	- 3.530	- 29.659
- Overige bekostiging media (uit rente AMR)	500	500	470			470
- Basisinfrastructuur Cultuur 2013-2016	0	0	0			0
Vierjaarlijkse instellingen	0	0	0			0
Subsidies	919	919	649			649
- Subsidies	919	919	649			649
Opdrachten	0	0	430			430
- Opdrachten	0	0	430			430
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	4.793	4.793	5.218			5.218
- Commissariaat voor de Media	4.793	4.793	5.218			5.218
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	35	35	60			60
- Uitvoering internationale contributies	35	35	60			60
Ontvangsten	206.500	206.500	179.325		- 16.600	162.725

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 2,5 miljoen verlaagd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor Bekostiging wordt per saldo met € 2,5 miljoen verlaagd.

- een hogere onttrekking aan de Algemene Mediareserve als gevolg van een lagere raming van de reclameopbrengsten (€ - 16,6 miljoen)
- Een dotatie aan de Algemene Mediareserve van € 15 miljoen om de tegenvallende reclameopbrengsten op te vangen (zie algemene deel, *kasschuiven*).
- Een onttrekking aan de Algemene Mediareserve en een even grote ophoging van de bekostiging van de Landelijke Publieke Omroep (LPO) als gevolg van een schikking op de bezwaarprocedure NPO inzake indexering reclamegelden (€ 1,9 miljoen) ten behoeve van LPO.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 16,6 miljoen verlaagd vanwege de gedaalde raming van de reclameopbrengsten.

Artikel 16. Onderzoek en wetenschapsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 16 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	1.030.264	1.030.264	1.227.526	1.068	12.450	1.241.044
Waarvan garantieverplichtingen					- 934	- 934
Uitgaven	1.008.396	1.008.396	1.205.943	668	11.924	1.218.535
Waarvan juridisch verplicht			99,9%			100%
Bekostiging	880.871	880.871	1.084.874	740	14.905	1.100.519
• Hoofdbekostiging	629.458	629.458	801.154	- 69.800	10.432	741.786
<i>NWO-wet en WHW</i>						0
- NWO	494.119	494.119	618.679	- 70000	7619	556.298
- KNAW	88.786	88.786	89.138	200	308	89.646
- KB	46.553	46.553	93.337	0	2505	95.842
• Aanvullende bekostiging	251.413	251.413	283.720	70.540	4.473	358.733
- NWO Talentontwikkeling	160.885	160.885	160.885	0	0	160.885
- NWO STW	8.000	8.000	8.000	0	0	8.000
- NWO Grootchalige researchinfrastructuur	55.380	55.380	85.380	0	0	85.380
- Nationaal RG onderwijsonderzoek	21.501	21.501	23.808	540	4473	28.821
- Poolonderzoek	3.147	3.147	3.147	0	0	3.147
- Caribisch Nederland	2.500	2.500	2.500	0	0	2.500
- NWO NWA	0	0	0	70.000	0	70.000
Subsidies	26.944	26.944	25.303	- 72	- 609	24.622
- Stichting NLBIF	550	550	550	0	0	550
- Naturalis Biodiversity Center	6.265	6.265	6.265	0	0	6.265
- BPRC	9.608	9.608	9.608	0	0	9.608
- NCWT/NEMO	3.366	3.366	3.366	0	0	3.366
- STT	221	221	221	0	0	221
- Stichting AAP	1.032	1.032	1.032	0	0	1.032
- Nationale coördinatie	5.902	5.902	4.261	- 72	- 609	3.580
- Bilaterale samenwerking	0	0	0			0
Opdrachten	304	304	315	0	0	315
- Opdrachten	304	304	315	0	0	315
Bijdrage aan agentschappen	770	770	944	0	- 272	672
- Dienst Uitvoering Onderwijs	279	279	280	0	- 280	0
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	491	491	664	0	8	672
						0
Bijdrage aan medeoverheden	0	0	0			0
- Nationaal contactpunt Kaderprogramma	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	99.507	99.507	94.507	0	- 2.100	92.407
- EMBC	853	853	853	0	66	919
- EMBL	5.198	5.198	5.198	0	0	5.198
- ESA	31.065	31.065	31.065	0	0	31.065
- CERN	49.800	49.800	44.800	0	- 600	44.200
- ESO	10.019	10.019	10.019	0	- 1.566	8.453
- NTU/INL	2.572	2.572	2.572	0	0	2.572
Ontvangsten	101	101	101	0	0	101

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 13,5 miljoen verhoogd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 15,6 miljoen verhoogd in verband met diverse interne en externe overboekingen. Dit betreft onder andere een bedrag van 1,6 miljoen van artikel 14 (Cultuur) aan dit artikel voor de Koninklijke bibliotheek, en enkele thematische programma's zoals duurzame voedselsystemen bij LNV, schulden en armoede bij SZW, en *big data* bij VWS en cybersecurity,

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 0,7 miljoen verlaagd in verband met diverse interne overboekingen.

Bijdrage aan agentschappen

Het budget voor de bijdrage aan agentschappen wordt per saldo met € 0,3 miljoen verlaagd in verband met diverse interne overboekingen.

Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties

Het budget voor de bijdrage aan (inter-)nationale organisaties wordt per saldo met € 2,1 miljoen verlaagd in verband met een lagere contributie aan de ESO en een gunstige wisselkoers van de Zwitserse frank ten opzichte van de euro.

Artikel 25. Emancipatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 25 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Verplichtingen	5.831	5.831	5.298	- 1.085	1.839	6.052
Uitgaven	15.444	15.444	15.894	- 1.085	- 1.834	12.975
Waarvan juridisch verplicht			79,4%			99,7%
Bekostiging	8.000	8.000	8.270	0	230	8.500
Kennisinfrastructuur	8.000	8.000	8.270	0	230	8.500
- Vrouwenemancipatie	0	0	0	0	0	0
- LHBTI	0	0	0	0	0	0
- Gender- en LHBTI-gelijkheid	8.000	8.000	8.270	0	230	8.500
Subsidies	3.614	3.614	3.963	0	- 334	3.629
Subsidieregeling emancipatie	0	0	0	0	0	0
- Vrouwenemancipatie	0	0	0	0	0	0
- LHBTI	0	0	0	0	0	0
Subsidieregeling emancipatie 2011						0
- Vrouwenemancipatie	678	678	678	0	431	1.109
- LHBTI	945	945	945	0	- 184	761
Subsidieregeling Gender- en LHBTI-gelijkheid 2017-2022	1.991	1.991	2.340	0	- 581	1.759

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)		Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Opdrachten	668	668	1.155	0	- 342	813
- Vrouwenemancipatie	0	0	0	0		0
- LHBTI	0	0	0	0		0
- Gender- en LHBTI-gelijkheid	668	668	1.155	0	- 342	813
Bijdrage aan agentschappen	132	132	136	0	- 133	3
- Dienst Uitvoering Onderwijs/DUS-I	132	132	136	0	- 133	3
Bijdrage aan mede-overheden	3.000	3.000	2.340	- 1.085	- 1.255	0
Gemeentefonds BZK	3.000	3.000	2.340	- 1.085	- 1.255	0
- Vrouwenemancipatie	0	0	0	0	0	0
- LHBTI	0	0	0	0	0	0
- Gender- en LHBTI-gelijkheid	3.000	3.000	2.340	- 1.085	- 1.255	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	30	30	30	0	0	30
- LHBTI	30	30	30	0	0	30
Ontvangsten	0	0	0			0

In de kolom «Mutaties 2^e suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand 1^e suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 0,8 miljoen verhoogd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bijdragen aan medeoverheden

- Het budget wordt per saldo met € 2,3 miljoen verlaagd. Voor actieve gemeenten op het gebied van vrouwen- en LHBT- emancipatiebeleid wordt via een decentralisatie-uitkering budget overgeheveld naar het gemeentefonds. De verantwoordelijkheid voor deze middelen is belegd bij de gemeenten zelf. Een bedrag van € 0,2 miljoen is overgemaakt naar het Gemeentefonds voor 8 gemeenten om het programma economische zelfstandigheid uit te voeren met als doel de economische zelfstandigheid van vrouwen te vergroten door het stimuleren om stappen te zetten richting de arbeidsmarkt. Een bedrag van € 0,9 miljoen is overgemaakt voor 36 gemeenten en de 4 grote steden met als de doel de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBT (Lesbische vrouwen, Homoseksuele mannen, Biseksuelen, Transgenderpersonen) verder te bevorderen. Voor het programma met het doel om de sociale veiligheid van vrouwen in de publieke ruimte te vergroten door gemeenten te stimuleren om stappen te zetten of te continueren op dit onderwerp is € 0,3 miljoen overgemaakt voor de 4 grote steden en 7 gemeenten. Een bedrag van € 0,7 miljoen is verlaagd, omdat er minder aanvragen zijn ingediend voor dit programma dan verwacht. De overige € 0,2 miljoen is overgeboekt naar het instrument bekostiging.

2.4 Niet beleidsartikelen

Artikel 91. Nominaal en onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 91 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e supplettoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e supplettoire begroting (4)	Stand 2 ^e supplettoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e supplettoire begroting	
Verplichtingen	269.682	269.682	269.687	- 269.687	0	0
Uitgaven	269.682	269.682	269.682	- 269.682	0	0
• Loonbijstelling	0	0	0	0	0	0
– waarvan programma						
– waarvan apparaat						
• Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0
– waarvan programma						
– waarvan apparaat						
• Nog te verdelen	269.682	269.682	269.682	- 269.682	0	0
– waarvan programma	269.682	269.682	269.682	- 269.682	0	0
– waarvan apparaat	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0

In de kolom «Mutaties tweede supplettoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste supplettoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Nog te verdelen

Het budget voor de post Nader te verdelen wordt per saldo met € 269,7 miljoen verlaagd: na het afsluiten van de nieuwe cao primair onderwijs is € 270,0 miljoen overgeboekt naar artikel 1 Primair onderwijs.

Artikel 95. Apparaatskosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, artikel 95 (Tweede supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Vastge- stelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e supplettoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e supplettoire begroting (4)	Stand 2 ^e supplettoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenen- nota	Overige mutaties 2 ^e supplettoire begroting	
Verplichtingen	252.663	252.963	273.137	- 19.014	- 3.864	250.259
Uitgaven	252.663	252.963	273.141	- 19.018	- 3.864	250.259

	Vastgestelde begroting (1)	Stand na ISB (2)	Stand 1 ^e suppletoire begroting (3)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting (5)=(3+4)	
				Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2 ^e suppletoire begroting	
Personele uitgaven	194.907	195.207	199.178	- 11.387	- 648	187.143
<i>Waarvan</i>						
– eigen personeel	185.699	185.999	190.059	- 11.615	- 648	177.796
– externe inhuur	5.463	5.463	5.374	228	-	5.602
– overige personele uitgaven	3.745	3.745	3.745	0	0	3.745
Materiële uitgaven	57.756	57.756	73.963	- 7.631	- 4.436	61.896
<i>Waarvan</i>						
– ICT	20.435	20.435	26.650	- 2.604	- 2.744	21.302
– bijdrage aan SSO's	18.952	18.952	21.527	- 4.178	0	17.349
– overige materiële uitgaven	18.369	18.369	25.786	- 849	- 1.692	23.245
Begrotingsreserve schatkistbankieren	0	0	0		1.220	1.220
Ontvangsten	567	567	567	0	1.220	1.787

In de kolom «Mutaties tweede suppletoire begroting 2018» worden de mutaties ten opzichte van de «Stand eerste suppletoire begroting 2018» weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven wordt per saldo met € 12,0 miljoen verlaagd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Diverse overlopende verplichtingen die hebben geleid tot een verlaging van het budget met totaal € 10,0 miljoen:
  - door vertraging van de nieuwe scholingsregeling moet een eerder gemaakte kasschuif van € 7,5 miljoen worden teruggedraaid;
  - door budgetneutrale overboekingen binnen artikel 95 van € 3,4 miljoen, waarmee het budget meerjarig wordt aangepast aan de actuele verwachtingen;
- Diverse interdepartementale overboekingen die hebben geleid tot een verlaging van € 1,4 miljoen;
  - Voor de dekking van de eID stelselvoorzieningen is € 2,0 miljoen overgeboekt naar het Ministerie van BZK.
- Interne overboekingen hebben geleid tot een verlaging van het budget van totaal € 0,7 miljoen. Dit betreft voornamelijk technische mutaties binnen het totaal van de apparaatskosten van OCW.

Materiële uitgaven

Het budget voor materiële uitgaven wordt per saldo met € 12,1 miljoen verlaagd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Diverse kasschuiven en overlopende verplichtingen die hebben geleid tot een verlaging van het budget met totaal € 8,1 miljoen. De belangrijkste hiervan zijn:
  - de vertraging van de verhuizing van de Inspectie van het Onderwijs, waardoor € 1,3 miljoen pas in 2019 zal worden gerealiseerd;

- door vertraging in de oplevering van de nieuwe ICT-werkplek in 2018 wordt in totaal € 6,5 miljoen pas in 2019 uitgegeven.
- Diverse interdepartementale overboekingen die hebben geleid tot een verlaging van € 2,8 miljoen:
  - een overboeking van € 1,6 miljoen voor de bekostiging van de generieke dienstverlening van FMHaaglanden;
  - een overboeking van € 0,9 miljoen naar DUS-I voor de uitvoering van de Kaderregeling OCW.
- Interne overboekingen hebben geleid tot een verlaging van het budget van totaal € 1,3 miljoen. Dit betreft voornamelijk technische mutaties binnen het totaal van de apparaatskosten van OCW.

Begrotingsreserve schatkistbankieren

Het budget voor Begrotingsreserve schatkistbankieren wordt per saldo met € 1,2 miljoen verhoogd. OCW staat garant voor onderwijsinstellingen die bij de Staat lenen (schatkistbankieren). Voor het risico dat OCW hierdoor loopt, ontvangt OCW een vergoeding (risicopremie). Deze premie wordt (via een desaldering) toegevoegd aan de begrotingsreserve schatkistbankieren.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 1,2 miljoen verhoogd. Zie hiervoor de toelichting bij de Begrotingsreserve schatkistbankieren.

2.5 Agentschap

2^e SUPPLETOIRE BEGROTING BATEN-LASTENAGENTSCHAP DUO 2018

DIENST UITVOERING ONDERWIJS

In deze paragraaf is de 2^e suppletoire begroting opgenomen van de Dienst Uitvoering Onderwijs. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van de rijksoverheid voor het onderwijs. DUO levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten, informatievoorziening alsmede diensten gericht op de verbetering van de verbinding tussen beleid en uitvoering. Daarnaast verricht DUO werkzaamheden voor overige departementen en derden.

Tabel 1 Exploitatieoverzicht baten-lastenagentschap DUO suppletoire begroting 2018 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	(3) Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	(4)=(1)+(2)+(3) Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement	215.350	10.620	44.817	270.787
Omzet overige departementen	51.000	0	16.943	67.943
Omzet derden	7.235	0	0	7.235
Rentebaten	0	0	0	0
Vrijval voorzieningen	0	0	0	0
Bijzondere baten	0	0	0	0
Totaal baten	273.585	10.620	61.760	345.965
Lasten				
Apparaatskosten	270.585	10.620	50.391	331.596
– Personele kosten	195.585	8.020	39.875	243.480
Waarvan eigen personeel	142.498	2.939	4.482	149.919
Waarvan externe inhuur	46.087	5.081	33.322	84.490
Waarvan overige personele kosten	7.000	0	2.071	9.071

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	(3) Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	(4)=(1)+(2)+(3) Totaal geraamd
- Materiële kosten	75.000	2.600	10.516	88.116
Waarvan apparaat ICT	20.000	0	4.212	24.212
Waarvan bijdrage aan SSO's	21.000	0	1.000	22.000
Waarvan overige materiële kosten	34.000	2.600	5.304	41.904
Rentelasten	0	0	0	0
Afschrijvingskosten	7.000	0	5.597	12.597
- Materieel	6.000	0	4.397	10.397
- waarvan apparaat ICT	5.500	0	4.000	9.500
- Immaterieel	1.000	0	1.200	2.200
Overige lasten	0	0	1.772	1.772
- Dotaties voorzieningen	0	0	1.772	1.772
- Bijzondere lasten	0	0	0	0
Totaal lasten	277.585	10.620	57.760	345.965
Saldo van baten en lasten gewone bedrijfsuitoefening	- 4.000	0	4.000	0
Agentschapdeel Vpb lasten		0	0	0
Saldo van baten en lasten	- 4.000	0	4.000	0

Tabel 2 Kasstroomoverzicht (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	(3) Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	(4)=(1)+(2)+(3) Totaal geraamd
1. Rekening courant RHB 1 januari 2018	11.440	0	0	11.440
Totaal ontvangen operationele kasstroom (+)	273.585	10.620	40.150	324.355
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 263.985	- 10.620	- 50.391	- 324.996
2. Totaal operationele kasstroom	9.600	0	10.241	1-641
3a Totaal investeringen (-/-)	- 9.600	- 16.800	- 2.202	- 28.602
3b Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 9.600	- 16.800	- 2.202	- 28.602
4a Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0	0
4b Eenmalig storting van moederdepartement (+)	0	0	0	0
4c Aflossingen op leningen (-/-)	0	0	- 1.352	- 1.352
4d Beroep op leenfaciliteit (+)	2.600	16.800	0	19.400
4. Totaal financieringskasstroom	2.600	16.800	- 1.352	18.048
5. Rekening courant RHB 31 december 2018 (=1+2+3+4)	14.040	0	- 13.795	245

Toelichting:

De baten van de 2^e suppletoire begroting laten een stijging zien van € 72,4 miljoen (van deze stijging is € 10,6 miljoen gemeld in de 1^e suppletoire begroting 2018) en de lasten laten een stijging zien van € 68,4 miljoen ten opzichte van vastgestelde begroting 2018 (€ 273,6 miljoen). Met name de inwerkingtreding van het nieuwe studiefinancieringsstelsel (PVS) heeft geleid tot extra beheer en onderhoudskosten. Daarnaast heeft de noodzakelijke bereikbaarheid en werkdruk na de start van PVS er nog niet toe geleid dat personeel op deze directie afgeschaald kan worden. De verwachte terugdringing van het ziekteverzuim heeft zich niet voorgedaan. Het terugdringen van externen, maar ook het omzetten van externen naar internen loopt niet volgens verwachting. De economische groei zorgt er voor dat de prijzen van externen stijgen, wat het omzetten van externen naar internen lastiger maakt. Daarbij kan DUO aan externen minder zekerheid bieden voor een reguliere formatieve plaats. Om te voorkomen dat DUO een negatief eigen vermogen ontwikkelt, wordt de bijdrage aan het agentschap DUO vanuit OCW met € 12,8 miljoen verhoogd.

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 55,4 miljoen hoger dan de oorspronkelijke begroting. De stijging heeft grotendeels betrekking op incidentele financiering voor onder andere projectmatige werkzaamheden € 3,2 miljoen. Daarnaast betreft het loon- en prijscompensatie 2018 van € 3,5 miljoen en bijstellingen in de (basis)dienstverlening € 15,0 miljoen, zoals dienstverlening vanuit de Shared Service Organisatie Noord en uitvoering diverse zogenaamde Overige taken (zoals digitalisering examens FACET, uitvoering examens). Daarnaast is ingezet op onderhoud en beheer om systemen operationeel te houden, en zijn er uitgaven gedaan om de dienstverlening aan studenten op peil te houden (€ 23,2 miljoen). Ook zijn middelen ingezet om DUO compliant te laten zijn conform de nieuwe wet en regelgeving, onder andere de AVG, € 4,0 miljoen. Daarnaast heeft DUO extra kosten gemaakt voor categorie management voor datacenters en Gerechtsdeurwaarders € 1,8 miljoen en zijn middelen ingezet ter dekking van rijksbrede kosten voor DigiD, instandhouding basisregistraties en de pilot oplossingsgericht incasseren € 4,7 miljoen. De genoemde omzet van € 55,4 miljoen wordt voor € 21,6 miljoen gedekt vanuit middelen die DUO in eerdere jaren reeds heeft ontvangen maar die niet volledig zijn aangewend in het betreffende jaar (balansposten voor bijvoorbeeld de projecten PVS en BRON), € 21,0 miljoen vanuit middelen die reeds beschikbaar waren op de OCW begroting, en voor € 12,8 miljoen uit meevallers.

Omzet overige departementen en derden

De omzet overige departementen en derden stijgt per saldo met € 16,9 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting. Het betreft hier uitbreiding van werkzaamheden ten behoeve van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van de Inburgeringstaak € 12,9 miljoen en het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen € 0,4 miljoen, dienstverlening vanuit de Shared Service Organisatie Noord op het gebied van housing en hosting diensten € 8,0 miljoen ten behoeve van meerdere opdrachtgevers en omzet als gevolg van detachering van personeel bij andere overheidsinstellingen in het kader van mobiliteit € 1,0 miljoen. Daartegenover staat een daling als gevolg van het stopzetten van het project bekostiging Kinderopvang € 4,7 miljoen, vervallen van de bekostiging Groen onderwijs € 0,2 miljoen en lager beloop werkzaamheden Wet financieel toezicht € 0,5 miljoen.

Lasten

Apparaatskosten

De apparaatskosten laten een stijging zien ten opzichte van de oorspronkelijke begroting van € 68,4 miljoen. De personele begroting laat een stijging zien van € 47,9 miljoen en de materiële begroting laat een stijging zien van € 13,1 miljoen samenhangend met de eerder genoemde additionele werkzaamheden op (basis)dienstverlening, projecten, opdrachten voor OCW en overige departementen en in 2018 uitgevoerd additioneel noodzakelijk onderhoud. Ook zijn de afschrijvingskosten toegenomen met € 5,6 miljoen als gevolg van uitbreidingsinvesteringen en is een dotatie aan de voorzieningen opgenomen van € 1,8 miljoen, onder ander aan het Sociaal Beleidskader Rijk en maatwerkregelingen in relatie tot uitstroom personeel, welke in de oorspronkelijke begroting niet was meegenomen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is aangepast ten opzichte van de oorspronkelijke begroting op basis van de nu voorziene additionele omzet en kosten rekening houdend met via de balans gereserveerde middelen voor in 2018 doorlopende projecten.